

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*



Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

Зубрицький О. О.
аспірант кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
адвокат

КРИТЕРІЙ ПОВАЖНОСТІ ПРИЧИН ТА ПРАКТИКА ВКДКА У ДИСЦИПЛІНАРНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО НЕЯВКИ АДВОКАТІВ У СУДОВІ ЗАСІДАННЯ

Однією з фундаментальних засад функціонування адвокатури є забезпечення ефективної участі адвоката у здійсненні правосуддя. У цьому контексті адвокат виступає не лише представником сторони у справі, а й гарантом дотримання принципів змагальності, рівності сторін та права на захист. Водночас практика свідчить про наявність випадків, коли адвокати не з'являються до судових засідань без належних причин. Подібна поведінка створює суттєві перешкоди для реалізації прав учасників процесу, ускладнює здійснення правосуддя та породжує питання щодо дисциплінарної відповідальності адвокатів.

Правова природа неявки адвоката в судове засідання має багатовимірний характер. З одного боку, вона може бути зумовлена об'єктивними обставинами, що не залежать від волі адвоката (форс-мажор, хвороба, інші непередбачувані події). З іншого боку, неповідомлення є випадки зловживання процесуальними правами або неналежного виконання професійних обов'язків, що прямо суперечить положенням Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та стандартам професійної етики. Саме тому ключовим завданням у сфері дисциплінарних проваджень є встановлення чітких критеріїв поважності причин неявки та їх практичне застосування кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури.

Актуальність проблематики посилюється неоднорідністю дисциплінарної практики. Аналіз рішень Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (далі — ВКДКА) свідчить про відсутність уніфікованих підходів до оцінки поважності причин, що зумовлює певний рівень правової невизначеності як для адвокатів, так і для судів та клієнтів. Нерідко схожі фактичні обставини отримують різну правову оцінку, що створює ризики подвійних стандартів і підриває довіру до інституту дисциплінарної відповідальності в адвокатурі.

У сучасних умовах, коли принципи верховенства права та справедливого судового розгляду набувають особливого значення, формування системного підходу до визначення критеріїв поважності причин неявки адвоката у судове засідання є не лише теоретично значущим, але й практично необхідним завданням. Це сприятиме

підвищенню рівня правової визначеності, забезпеченню належної процесуальної дисципліни та зміцненню авторитету адвокатури як інституту громадянського суспільства.

Питання поважності причин неявки адвоката у судові засідання врегульоване лише фрагментарно. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у ст. 21 передбачає обов'язок адвоката сумлінно і своєчасно виконувати свої професійні обов'язки, включно з обов'язком з'являтися до судових засідань [1]. Водночас безпосередньо критеріїв поважності цей закон не визначає.

Натомість, ст. 138 КПК України прямо встановлює перелік обставин, які визнаються поважними для невиконання процесуальних обов'язків: обмеження свободи пересування у зв'язку з дією закону або рішенням суду; перебування у відрядженні; тяжка хвороба чи перебування в закладі охорони здоров'я; смерть або тяжкий стан здоров'я близьких родичів; стихійні лиха чи інші обставини непереборної сили; неналежне повідомлення про виклик [2]. Хоча ця норма спрямована переважно на учасників кримінального процесу, її застосування у дисциплінарних провадженнях щодо адвокатів є поширеною практикою.

Крім того, Правила адвокатської етики містять низку загальних норм. Зокрема, ст. 7 передбачає обов'язок адвоката діяти сумлінно і добросовісно, а ст. 44 встановлює відповідальність за несвоєчасне повідомлення клієнта та суду про обставини, що перешкоджають участі у справі [3]. Однак відсутність чіткого переліку поважних причин залишає широке поле для тлумачень.

Аналіз рішень ВКДКА демонструє, що у дисциплінарній практиці вироблено кілька базових критеріїв оцінки неявки адвоката.

Передусім ключовим є факт належного інформування адвоката про дату й час засідання. Як зазначено у рішенні ВКДКА № IV-002/2022 від 29 квітня 2022 року, за відсутності доказів такого повідомлення відсутні підстави кваліфікувати поведінку як дисциплінарний проступок [4]. Такий підхід зберігає рівновагу між правом адвоката на справедливий ставлення і його обов'язком особисто з'являтися до суду.

По-друге, вагомим чинником є систематичність неявок. У рішенні № IX-012/2021 від 30 вересня 2021 року ВКДКА зазначила, що поодинокі відсутності адвоката через раптову хворобу не становить дисциплінарного проступку, однак багаторазові неявки без належного підтвердження вказують на недобросовісність [5].

По-третє, негативно оцінюються випадки зловживання правом на відкладення. У рішенні № XII-014/2021 від 1 грудня 2021 року комісія визнала недобросовісними дії адвоката, який подавав клопотання до різних судів, використовуючи взаємовиключні пояснення [6]. Такі дії було розцінено як умисне створення підстав для неявки.

По-четверте, значення має характер комунікації адвоката з клієнтом. У справі, що завершилася рішенням ВКДКА № XII-019/2021 від 1 грудня 2021 року, адвокат обґрунтовував неявку розірванням договору з клієнтом. Комісія підкреслила, що припинення договору без повідомлення клієнта не звільняє адвоката від обов'язку діяти добросовісно та інформувати суд [7].

Загалом практика ВКДКА демонструє прагнення забезпечити баланс між захистом професійної незалежності адвоката та недопущенням зловживань.

Водночас практика виявляє ризик використання дисциплінарних процедур як інструменту тиску. Так, ухвалою ВАКС від 05.08.2025 р. (справа № 991/1013/23) було ініційовано дисциплінарне провадження стосовно адвоката, який надав підтверджуючі документи щодо паралельних судових процесів та лікування [8]. Вказане демонструє потребу у систематизації критеріїв та їх нормативному закріпленні у Правилах адвокатської етики. Такий крок забезпечить єдність практики, зменшить ризики суб'єктивізму й гарантуватиме баланс між інтересами клієнта, суду та професійною незалежністю адвоката.

У науковій літературі наголошується на важливості комплексного підходу до оцінки таких обставин. Так, В. В. Заборовський підкреслює, що сама по собі неявка не може бути автоматичною підставою для дисциплінарної відповідальності, адже необхідно враховувати весь контекст дій адвоката: чи були вжиті ним заходи для повідомлення суду, чи інформував він клієнта, чи підтвердив документально обставини своєї відсутності [9, с.108]. Таким чином, на перший план виходить критерій добросовісності, який дозволяє відмежувати об'єктивно зумовлену відсутність від зловживання процесуальними правами.

Аналіз наведеної проблематики дозволяє дійти висновку, що питання визначення поважності причин неявки адвоката у судові засідання є одним із ключових у практиці кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури. Відсутність чітко унормованого переліку критеріїв у законодавстві та Правилах адвокатської етики спричиняє неоднорідність практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій, що створює ризики вибіркового підходу та підриває принцип правової визначеності.

Системний підхід до цього питання має поєднувати три взаємопов'язані блоки: об'єктивні чинники (стан здоров'я, непереборні обставини, відрядження), процесуальні фактори (неналежне повідомлення, накладання кількох процесів), а також етико-деонтологічні вимоги (добросовісність і завчасне інформування суду та клієнта). Внесення відповідних положень до Правил адвокатської етики створить уніфікований орієнтир для дисциплінарних органів і забезпечить адвокатам передбачуваність правових наслідків. Таким чином, нормативне закріплення критеріїв поважності причин у поєднанні з

доктринальними рекомендаціями та практичними роз'ясненнями дозволить підвищити рівень дисципліни в адвокатському середовищі, зміцнити авторитет адвокатури та забезпечити баланс між правами сторін, інтересами суду і професійною незалежністю адвоката.

Список використаної літератури

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 25.10.2025).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 25.10.2025).
3. Правила адвокатської етики: затв. Звітно-виборним З'їздом адвокатів України 09 черв. 2017 р. ; зі змінами, затв. З'їздом адвокатів України 15 лют. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text> (дата звернення: 25.10.2025).
4. Рішення ВКДКА № IV-002/2022 від 29 квітня 2022 року. URL: <https://vkdka.org/rishennya-iv-0022022-za-skargoyu-advokata-na-rishennya-diststiplinarnoi-padati-kvalifikatsijno-diststiplinarnoi-komisiji-advokaturi-kijivskoj-oblasti-1702021-vid-19-08-2021-roku-pro-prityagnenn/> (дата звернення: 25.10.2025).
5. Рішення ВКДКА № IX-012/2021 від 01 грудня 2021 року. URL: <https://vkdka.org/rishennya-ih-0122021-za-skargoyu-advokata-na-rishennya-kvalifikatsijno-diststiplinarnoi-komisiji-advokaturi-donetskoj-oblasti-u-skladi-diststiplinarnoi-palati-vid-25-cherhvnya-2021-roku-pro-prityag/> (дата звернення: 25.10.2025).
6. Рішення ВКДКА № XII-014/2021 від 01 грудня 2021 року. URL: <https://vkdka.org/rishennya-hii-0142021-za-skargoyu-na-rishennya-kvalifikatsijno-diststiplinarnoi-komisiji-advokaturi-m-kijeva-u-skladi-diststiplinarnoi-palati-513-vid-10-cherhvnya-2021-roku-pro-zakrittya-diststipl/> (дата звернення: 25.10.2025).
7. Рішення ВКДКА XII-019/2021 від 01 грудня 2021 року. URL: <https://vkdka.org/rishennya-hii-0192021-za-skargoyu-advokata-na-rishennya-kvalifikatsijno-diststiplinarnoi-komisiji-advokaturi-m-kijeva-u-skladi-diststiplinarnoi-palati-621-vid-23-09-2021-roku-pro-prityagnennya-d/> (дата звернення: 25.10.2025).
8. Ухвала Вишого антикорупційного суду від 05 серпня 2025 р. у справі № 991/1013/23 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129491240> (дата звернення: 25.10.2025).
9. Заборовський В. В. Окрема ухвала суду як привід для порушення дисциплінарного провадження відносно адвоката: практичні проблеми застосування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2015. Вип. 34. Т. 3. С. 105–109.

Науковий керівник: доцент кафедри оперативно-розшукової та поліцейської діяльності Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент **Кубасенко Андрій Володимирович**

Хотинська-Нор О. З.

Декларування в системі адвокатського самоврядування:
фікція чи норма? 335

Степанов Є. В.

Актуальні питання здійснення функцій адвокатського
самоврядування у діяльності кваліфікаційно-дисциплінарної
комісії адвокатури 337

Заболотний О. М.

Законодавче регулювання визначення початку перебігу строку
оскарження рішень кваліфікаційно-дисциплінарної комісії
адвокатури 341

Кармазіна К. Ю.

Практика оскарження рішень комісії з оцінювання якості,
повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної
правничої допомоги Ради адвокатів Одеської області 346

Щербатий Р. Р.

Кваліфікаційний іспит як умова доступу до правничої
професії 351

Гривенко В. В.

Вплив воєнного стану на органи адвокатського
самоврядування 355

Зубрицький О. О.

Критерії поважності причин та практика ВКДКА
у дисциплінарних провадженнях щодо неявки адвокатів
у судові засідання 358

Кулікова К. А.

Роль органів адвокатського самоврядування у реалізації
гарантій адвокатської діяльності 362

Левенець К. Є.

Роль вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури
у забезпеченні дотримання адвокатами стандартів адвокатської
діяльності 366

Неліна Д. В.

Роль Національної асоціації адвокатів України у забезпеченні
функціонування системи безоплатної правничої допомоги 370

Панчошенко О. С.

Цифрова трансформація діяльності органів адвокатського
самоврядування 373